# ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τμήμα μείζονος συνθέσεως)
της 12ης Απριλίου 2005 *

Στην υπόθεση C-265/03,

με αντικείμενο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ, την οποία υπέβαλε η Audiencia Nacional (Ισπανία), με απόφαση της 9ης Μαΐου 2003 που περιήλθε στο Δικαστήριο στις 17 Ιουνίου 2003, στο πλαίσιο της δίκης

**Igor Simutenkov**

κατά

**Ministerio de Educación y Cultura,**

**Real Federación Española de Fútbol,**

* Γλώσσα διαδικασίας: η ισπανική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τμήμα μείζονος συνθέσεως),

συγκείμενο από τους B. Σκουρή, Πρόεδρο, P. Jann, C. W. A. Timmermans και A. Rosas, προέδρους τμημάτων, C. Gulmann, A. La Pergola, J.-P. Puissochet, J. Makarczyk, P. Kūris, M. Ilešič (εισηγητή), U. Lõhmus, E. Levits και A. Ó Caoimh, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: C. Stix-Hackl
γραμματέας: R. Grass

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— ο I. Simutenkov, εκπροσωπούμενος από τον M. Álvarez de la Rosa, abogado, και την F. Toledo Hontiyuelo, procuradora,

— η Real Federación Española de Fútbol, εκπροσωπούμενη από τον J. Fraile Quinzaños, abogado, και τον J. Villasante García, procurador,

— η Ισπανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον E. Braquehais Conesa,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τους F. Hoffmeister και D. Martin, καθώς και την I. Martínez del Peral,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 11ης Ιανουαρίου 2005,

εκδίδει την ακόλουθη

## Απόφαση

1 Η αίτηση για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 23, παράγραφος 1, της συμφωνίας εταιρικής σχέσεως και συνεργασίας για τη σύναψη εταιρικής σχέσεως μεταξύ των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και των κρατών μελών τους, αφενός, και της Ρωσικής Ομοσπονδίας, αφετέρου, η οποία υπογράφηκε στην Κέρκυρα στις 24 Ιουνίου 1994 και εγκρίθηκε εξ ονόματος των Κοινοτήτων με την απόφαση 97/800/ΕΚ, ΕΚΑΧ, Ευρατόμ του Συμβουλίου και της Επιτροπής, της 30ής Οκτωβρίου 1997 (ΕΕ L 327, σ. 1, στο εξής: Συμφωνία εταιρικής σχέσεως Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων-Ρωσίας).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ, αφενός, του I. Simutenkov και του Ministerio de Educación y Cultura (Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού) και της Real Federación Española de Fútbol (Ισπανικής Ποδοσφαιρικής Ομοσπονδίας, στο εξής: RFEF), αφετέρου, με αντικείμενο αθλητικού δικαίου διατάξεις που περιορίζουν τον αριθμό των παικτών υπηκόων τρίτων χωρών οι οποίοι μπορούν να χρησιμοποιούνται σε αγώνα πρωταθλήματος.

## Το νομικό πλαίσιο

3 Η συμφωνία εταιρικής σχέσεως Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων-Ρωσίας τέθηκε σε ισχύ την 1η Δεκεμβρίου 1997. Το άρθρο 23, παράγραφος 1, το οποίο περιλαμβάνεται στον τίτλο IV της εν λόγω συμφωνίας «Διατάξεις περί των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και των επενδύσεων», στο κεφάλαιο Ι που τιτλοφορείται «Όροι εργασίας», ορίζει:

«Με την επιφύλαξη των νόμων, των όρων και των διαδικασιών που ισχύουν σε κάθε κράτος μέλος, η Κοινότητα και τα κράτη μέλη της καταβάλλουν κάθε προσπάθεια για να εξασφαλίσουν ότι, σε σύγκριση με τους υπηκόους κράτους μέλους, δεν επιβάλλεται διακριτική μεταχείριση λόγω ιθαγένειας των νομίμως απασχολουμένων Ρώσων υπηκόων στο έδαφος αυτού του κράτους μέλους όσον αφορά τους όρους εργασίας, τις αποδοχές τους ή την απόλυσή τους.»

4 Το άρθρο 27 της Συμφωνίας εταιρικής σχέσεως Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων-Ρωσίας έχει ως ακολούθως:

«Το Συμβούλιο Συνεργασίας διατυπώνει συστάσεις για την εφαρμογή των άρθρων 23 και 26 της παρούσας συμφωνίας.»

5 Το άρθρο 48 της Συμφωνίας εταιρικής σχέσεως Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων-Ρωσίας, το οποίο περιλαμβάνεται στον ίδιο τίτλο IV, ορίζει:

«Για τους σκοπούς του παρόντος τίτλου, καμία διάταξη της παρούσας συμφωνίας δεν παρεμποδίζει τα συμβαλλόμενα μέρη να εφαρμόζουν τη νομοθεσία και τις

ρυθμίσεις τους, όσον αφορά την είσοδο και την παραμονή, την εργασία, τους όρους εργασίας, την εγκατάσταση φυσικών προσώπων και την παροχή υπηρεσιών, υπό τον όρο ότι, κατά την εφαρμογή της εν λόγω νομοθεσίας και ρυθμίσεων, δεν εξουδετερώνονται, ούτε περιορίζονται, τα οφέλη που απορρέουν για κάθε μέρος από ειδική διάταξη της παρούσας συμφωνίας [...]»

## Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

6 Ο I. Simutenkov είναι Ρώσος υπήκοος ο οποίος, κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της υποθέσεως της κύριας δίκης, διέμενε στην Ισπανία όπου είχε λάβει άδεια παραμονής και άδεια εργασίας. Έχοντας προσληφθεί ως επαγγελματίας ποδοσφαιριστής βάσει συμβάσεως εργασίας με την Club Deportivo Tenerife, διέθετε επαγγελματική άδεια της Ομοσπονδίας ως μη κοινοτικός παίκτης.

7 Τον Ιανουάριο του 2001, ο I. Simutenkov υπέβαλε μέσω του εν λόγω συλλόγου, αίτηση στην RFEF να αντικατασταθεί η άδειά του με άδεια όμοια προς αυτήν που διαθέτουν οι κοινοτικοί παίκτες. Προς στήριξη του αιτήματός του, επικαλέσθηκε τη συμφωνία εταιρικής σχέσεως Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων-Ρωσίας.

8 Με απόφαση της 19ης Ιανουαρίου 2001, η RFEF απέρριψε την αίτηση αυτή κατ' εφαρμογή του γενικού κανονισμού της και της συμφωνίας της 28ης Μαΐου 1999 μεταξύ της ίδιας και του φορέα διοργανώσεως του εθνικού πρωταθλήματος επαγγελματικού ποδοσφαίρου (στο εξής: συμφωνία της 28ης Μαΐου 1999).

9 Σύμφωνα με το άρθρο 129 του γενικού κανονισμού της RFEF, η άδεια επαγγελματία ποδοσφαιριστή είναι το εκδιδόμενο από την εν λόγω Ομοσπονδία έγγραφο που επιτρέπει [σε αθλητή] την άσκηση αυτού του αθλήματος υπό την ιδιότητα του εγγεγραμμένου σε αυτήν παίκτη, καθώς και τη συμμετοχή σε επίσημους αγώνες και αγώνες πρωταθλήματος ως παίκτη συγκεκριμένου συλλόγου.

10 Το άρθρο 173 του ίδιου γενικού κανονισμού ορίζει:

«Οι ποδοσφαιριστές πρέπει να έχουν την ισπανική ιθαγένεια ή την ιθαγένεια κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ενώσεως ή του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου για να μπορούν να εγγραφούν και να αποκτήσουν την άδεια επαγγελματία παίκτη, με την επιφύλαξη των εξαιρέσεων που προβλέπει ο παρών κανονισμός.»

11 Το άρθρο 176, παράγραφος 1, του εν λόγω γενικού κανονισμού ορίζει:

«1. Οι ομάδες που συμμετέχουν σε επίσημες εθνικές αθλητικές συναντήσεις επαγγελματικού χαρακτήρα μπορούν να εγγράφουν αλλοδαπούς μη κοινοτικούς παίκτες των οποίων ο αριθμός ορίζεται στις σχετικές συμφωνίες μεταξύ της RFEF, του φορέα διοργανώσεως του εθνικού πρωταθλήματος επαγγελματικού ποδοσφαίρου και της ενώσεως Ισπανών ποδοσφαιριστών, οι οποίες ρυθμίζουν επίσης τον αριθμό των ποδοσφαιριστών της κατηγορίας αυτής που μπορούν να συμμετέχουν ταυτοχρόνως σε αγώνα.

[...]»

12 Δυνάμει της συμφωνίας της 28ης Μαΐου 1999, ο αριθμός παικτών μη υπηκόων των κρατών μελών οι οποίοι μπορούν να συμμετέχουν ταυτοχρόνως στη σύνθεση της ομάδας σε έναν αγώνα περιορίζεται, όσον αφορά την πρώτη κατηγορία, σε τρεις για τις αγωνιστικές περιόδους 2000/2001 έως 2004/2005, όσον αφορά δε τη δεύτερη κατηγορία, σε τρεις για τις αγωνιστικές περιόδους 2000/2001 καθώς και 2001/2002 και σε δύο για τις τρεις επόμενες αγωνιστικές περιόδους.

13 Υποστηρίζοντας ότι η διαφορετική μεταχείριση, δυνάμει της εν λόγω ρυθμίσεως, μεταξύ, αφενός, των υπηκόων κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ενώσεως ή του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (στο εξής: ΕΟΧ) και, αφετέρου, των υπηκόων τρίτων χωρών δεν συνάδει, όσον αφορά τους Ρώσους παίκτες, με το άρθρο 23, παράγραφος 1, της Συμφωνίας εταιρικής σχέσεως Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων-Ρωσίας και ότι υποβάλλει σε περιορισμό την άσκηση του επαγγέλματός του, ο I. Simutenkov προσέβαλε, ενώπιον του Juzgado Central de lo Contencioso Administrativo, την απόφαση της 19ης Ιανουαρίου 2001 η οποία απέρριψε την αίτησή του περί νέας επαγγελματικής αδείας.

14 Δεδομένου ότι η εν λόγω προσφυγή απορρίφθηκε με απόφαση της 22ας Οκτωβρίου 2002, ο I. Simutenkov άσκησε έφεση κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον της Audiencia Nacional η οποία αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν της διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Αποκλείει το άρθρο 23 της Συμφωνίας εταιρικής σχέσεως [Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων-Ρωσίας] την εφαρμογή, εκ μέρους αθλητικής ομοσπονδίας, σε επαγγελματία αθλητή ρωσικής ιθαγένειας απασχολούμενο νομίμως από ισπανική ομάδα ποδοσφαίρου, όπως αυτός της κύριας δίκης, κανόνα δυνάμει του οποίου οι ομάδες μπορούν να χρησιμοποιούν σε αγώνα πρωταθλήματος περιορισμένο αριθμό παικτών προερχομένων από τρίτα κράτη που δεν μετέχουν στη Συμφωνία για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο;»

## Επί του προδικαστικού ερωτήματος

15 Με το ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να μάθει εάν το άρθρο 23, παράγραφος 1, της Συμφωνίας εταιρικής σχέσεως Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων-Ρωσίας έχει την έννοια ότι αποκλείει την εφαρμογή σε επαγγελματία αθλητή ρωσικής ιθαγένειας, νομίμως απασχολούμενο από σύλλογο κράτους μέλους, κανόνα θεσπισθέντος από αθλητική ομοσπονδία του ίδιου κράτους δυνάμει του οποίου οι ομάδες μπορούν να χρησιμοποιούν σε αγώνα πρωταθλήματος περιορισμένο αριθμό παικτών προερχομένων από τρίτα κράτη που δεν μετέχουν στη Συμφωνία για τον ΕΟΧ.

16 Ο I. Simutenkov και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων υποστηρίζουν ότι το άρθρο 23, παράγραφος 1, της Συμφωνίας εταιρικής σχέσεως Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων-Ρωσίας αποκλείουν κανόνα όπως αυτός που θεσπίστηκε με τη συμφωνία της 28ης Μαΐου 1999.

17 Αντιθέτως, η RFEF επικαλείται, προς στήριξη της απόψεώς της, τους όρους «με την επιφύλαξη των νόμων, των όρων και των διαδικασιών που ισχύουν σε κάθε κράτος μέλος», οι οποίοι ευρίσκονται στην αρχή του εν λόγω άρθρου 23, παράγραφος 1. Από αυτήν την επιφύλαξη συνάγει ότι η αρμοδιότητα, η οποία της απονέμεται από τον νόμο, να χορηγεί επαγγελματικές άδειες στους ποδοσφαιριστές καθώς και οι αθλητικού δικαίου ρυθμίσεις τις οποίες θέσπισε πρέπει να υπερισχύσουν έναντι της αρχής της απαγορεύσεως των διακρίσεων που εξαγγέλλεται στην ίδια διάταξη. Υποστηρίζει επίσης ότι η χορήγηση επαγγελματικής άδειας και οι σχετικές διατάξεις εντάσσονται στο πλαίσιο της διοργανώσεως των αθλητικών συναντήσεων και δεν αφορούν τους όρους εργασίας.

18 Η Ισπανική Κυβέρνηση συμφωνεί με τις παρατηρήσεις της RFEF και προβάλλει, ιδίως, ότι, δυνάμει της εθνικής νομοθεσίας και της νομολογίας που την ερμηνεύει, η

επαγγελματική άδεια από την Ομοσπονδία δεν αποτελεί όρο εργασίας, αλλά διοικητική άδεια η οποία παρέχει δικαίωμα συμμετοχής στις αθλητικές συναντήσεις.

19 Προκειμένου να δοθεί χρήσιμη απάντηση στο υποβληθέν ερώτημα, πρέπει να εξετασθεί, πρώτον, εάν ιδιώτης μπορεί να επικαλεστεί το άρθρο 23, παράγραφος 1, της Συμφωνίας εταιρικής σχέσεως Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων-Ρωσίας ενώπιον των δικαστηρίων κράτους μέλους και, δεύτερον, σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, ποιο είναι το πεδίο εφαρμογής της αρχής της απαγορεύσεως των διακρίσεων που θέτει η διάταξη αυτή.

*Επί του άμεσου αποτελέσματος του άρθρου 23, παράγραφος 1, της Συμφωνίας εταιρικής σχέσεως Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων-Ρωσίας*

20 Επιβάλλεται να επισημανθεί ότι, δεδομένου ότι το ζήτημα των αποτελεσμάτων που παράγουν οι διατάξεις της Συμφωνίας εταιρικής σχέσεως Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων-Ρωσίας στην έννομη τάξη των συμβαλλομένων μερών (στο εξής: μερών) δεν ρυθμίστηκε από την εν λόγω συμφωνία, εναπόκειται στο Δικαστήριο να το επιλύσει, όπως και κάθε άλλο ζήτημα ερμηνείας σχετικά με την εφαρμογή συμφωνιών εντός της Κοινότητας (απόφαση της 23ης Νοεμβρίου 1999, C-149/96, Πορτογαλία κατά Συμβουλίου, Συλλογή 1999, σ. I-8395, σκέψη 34).

21 Συναφώς, επιβάλλεται να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία, διάταξη περιεχόμενη σε συμφωνία συναφθείσα από την Κοινότητα με τρίτες χώρες πρέπει να θεωρείται ότι εφαρμόζεται απευθείας όταν, λαμβανομένων υπόψη του γράμματός της, του αντικειμένου και της φύσεως της συμφωνίας, συνεπάγεται σαφή και συγκεκριμένη υποχρέωση που δεν εξαρτάται, ως προς την εκτέλεση ή τα αποτελέσματά της, από τη θέσπιση οποιασδήποτε μεταγενέστερης πράξεως (αποφάσεις της 27ης Σεπτεμβρίου 2001, C-63/99, Gloszczuk, Συλλογή 2001,

σ. I-6369, σκέψη 30, και της 8ης Μαΐου 2003, C-171/01, Wählergruppe Gemeinsam, Συλλογή 2003, σ. I-4301, σκέψη 54).

22 Από το γράμμα του άρθρου 23, παράγραφος 1, της Συμφωνίας εταιρικής σχέσεως Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων-Ρωσίας προκύπτει ότι η διάταξη αυτή απαγορεύει, με σαφείς, συγκεκριμένους και απαλλαγμένους αιρέσεων όρους, σε κάθε κράτος μέλος να υποβάλλει σε διαφορετική, έναντι των υπηκόων του, μεταχείριση τους Ρώσους εργαζομένους λόγω της ιθαγενείας τους, όσον αφορά τους όρους εργασίας, τις αποδοχές ή την απόλυση. Από τη διάταξη αυτή επωφελούνται οι εργαζόμενοι ρωσικής ιθαγένειας που απασχολούνται νομίμως στην επικράτεια κράτους μέλους.

23 Ο εν λόγω κανόνας περί της ίσης μεταχειρίσεως επιβάλλει υποχρέωση συγκεκριμένου αποτελέσματος και, ως εκ της φύσεώς του, ένας πολίτης μπορεί να τον επικαλεσθεί ενώπιον εθνικού δικαστηρίου, ζητώντας απ' αυτό να παραμερίσει τις εισάγουσες δυσμενείς διακρίσεις διατάξεις χωρίς να απαιτείται προς τούτο η θέσπιση συμπληρωματικών μέτρων εφαρμογής (αποφάσεις της 29ης Ιανουαρίου 2002, C-162/00, Pokrzeptowicz-Meyer, Συλλογή 2002, σ. I-1049, σκέψη 22, και Wählergruppe Gemeinsam, προπαρατεθείσα, σκέψη 58).

24 Η ως άνω ερμηνεία δεν αναιρείται από τους όρους «με την επιφύλαξη των νόμων, των όρων και των διαδικασιών που ισχύουν σε κάθε κράτος μέλος», οι οποίοι περιλαμβάνονται στην αρχή του άρθρου 23, παράγραφος 1, της Συμφωνίας εταιρικής σχέσεως Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων-Ρωσίας, ούτε από το άρθρο 48 αυτής. Πράγματι, οι διατάξεις αυτές δεν μπορούν να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι παρέχουν στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να περιορίζουν κατά το δοκούν την εφαρμογή της αρχής της απαγορεύσεως των διακρίσεων που εξαγγέλλεται με το εν λόγω άρθρο 23, παράγραφος 1, καθόσον τέτοια ερμηνεία θα είχε ως αποτέλεσμα να καταστεί κενή περιεχομένου η διάταξη και, κατ' αυτόν τον τρόπο, να αναιρεθεί πλήρως η πρακτική αποτελεσματικότητά της (αποφάσεις Pokrzeptowicz-Meyer, προπαρατεθείσα, σκέψεις 23 και 24, καθώς και της 8ης Μαΐου 2003, C-438/00, Deutscher Handballbund, Συλλογή 2003, σ. I-4135, σκέψη 29).

25 Ούτε το άρθρο 27 της Συμφωνίας εταιρικής σχέσεως Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων-Ρωσίας αποκλείει το άμεσο αποτέλεσμα του άρθρου 23, παράγραφος 1, αυτής. Συγκεκριμένα, το γεγονός ότι, όπως ορίζει το εν λόγω άρθρο 27, το άρθρο 23 εφαρμόζεται βάσει συστάσεων του Συμβουλίου Συνεργασίας δεν σημαίνει ότι η δυνατότητα εφαρμογής της τελευταίας αυτής διατάξεως, όσον αφορά την εκτέλεσή της ή τα αποτελέσματά της, εξαρτάται από την έκδοση μεταγενέστερης πράξεως. Αντικείμενο της αρμοδιότητας, την οποία παρέχει το εν λόγω άρθρο 27 σε αυτό το συμβούλιο, είναι να διευκολύνεται η τήρηση της απαγορεύσεως των διακρίσεων, αλλά δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι περιορίζει την απευθείας εφαρμογή της απαγορεύσεως αυτής (βλ. υπ' αυτό το πνεύμα τις αποφάσεις της 31ης Ιανουαρίου 1991, C-18/90, Kziber, Συλλογή 1991, σ. I-199, σκέψη 19, και της 4ης Μαΐου 1999, C-262/96, Sürül, Συλλογή 1999, σ. I-2685, σκέψη 66).

26 Η διαπίστωση ότι η αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων, την οποία θέτει το άρθρο 23, παράγραφος 1, της Συμφωνίας εταιρικής σχέσεως Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων-Ρωσίας, έχει άμεσο αποτέλεσμα δεν αναιρείται, εξάλλου, από το αντικείμενο και τη φύση αυτής.

27 Σύμφωνα με το άρθρο της 1, η εν λόγω συμφωνία έχει ως αντικείμενο τη σύναψη εταιρικής σχέσεως μεταξύ των μερών η οποία έχει σκοπό να προωθήσει, μεταξύ άλλων, την ανάπτυξη στενότερων πολιτικών σχέσεων μεταξύ των εν λόγω μερών, το εμπόριο και τις αρμονικές οικονομικές σχέσεις μεταξύ αυτών, τις πολιτικές και οικονομικές ελευθερίες, καθώς και τη σταδιακή προσέγγιση μεταξύ της Ρωσικής Ομοσπονδίας και ενός ευρύτερου χώρου συνεργασίας στην Ευρώπη.

28 Το γεγονός ότι η εν λόγω συμφωνία περιορίζεται στη σύναψη εταιρικής σχέσεως μεταξύ των μερών, χωρίς να προβλέπει σύνδεση ή μελλοντική ένταξη της Ρωσικής Ομοσπονδίας στις Κοινότητες, δεν είναι τέτοιας φύσεως ώστε να εμποδίζει την απευθείας εφαρμογή ορισμένων από τις διατάξεις της. Συγκεκριμένα, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι, εάν συμφωνία εγκαθιδρύει συνεργασία μεταξύ των μερών, ορισμένες από τις διατάξεις της μπορούν, υπό τις προϋποθέσεις που υπομνήσθηκαν με τη σκέψη 21 της παρούσας αποφάσεως, να διέπουν

απευθείας τη νομική κατάσταση των ιδιωτών (βλ. τις αποφάσεις Kziber, προπαρατεθείσα, σκέψη 21· της 15ης Ιανουαρίου 1998, C-113/97, Babahenini, Συλλογή 1998, σ. I-183, σκέψη 17, και της 16ης Ιουνίου 1998, C-162/96, Racke, Συλλογή 1998, σ. I-3655, σκέψεις 34 έως 36).

29 Κατόπιν των προεκτεθέντων, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι το άρθρο 23, παράγραφος 1, της Συμφωνίας εταιρικής σχέσεως Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων-Ρωσίας έχει άμεσο αποτέλεσμα, οπότε οι ιδιώτες, επί των οποίων έχει εφαρμογή, μπορούν να το επικαλούνται ενώπιον των δικαστηρίων των κρατών μελών.

*Επί του περιεχομένου της αρχής της απαγορεύσεως των διακρίσεων την οποία θέτει το άρθρο 23, παράγραφος 1, της Συμφωνίας εταιρικής σχέσεως Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων-Ρωσίας*

30 Το ερώτημα του αιτούντος δικαστηρίου είναι ανάλογο προς αυτό που υποβλήθηκε στο Δικαστήριο στο πλαίσιο της υποθέσεως επί της οποίας εκδόθηκε η προπαρατεθείσα απόφαση Deutscher Handballbund. Με την εν λόγω απόφαση, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι το άρθρο 38, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση, της ευρωπαϊκής συμφωνίας για την εγκαθίδρυση συνδέσεως μεταξύ των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και των κρατών μελών τους, αφενός, και της Σλοβακικής Δημοκρατίας, αφετέρου, υπογραφείσας στο Λουξεμβούργο στις 4 Οκτωβρίου 1993 και εγκριθείσας εξ ονόματος των Κοινοτήτων με την απόφαση 94/909/ΕΚΑΧ, ΕΚ, Ευρατόμ του Συμβουλίου και της Επιτροπής, της 19ης Δεκεμβρίου 1994 (ΕΕ L 359, σ. 1, στο εξής: συμφωνία συνδέσεως Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων-Σλοβακίας), έχει την έννοια ότι αποκλείει την εφαρμογή, επί επαγγελματία αθλητή σλοβακικής ιθαγενείας ο οποίος απασχολείται νομίμως από σύλλογο εγκατεστημένο σε κράτος μέλος, κανόνα θεσπισθέντος από αθλητική ομοσπονδία του ιδίου κράτους, σύμφωνα με τον οποίο επιτρέπεται στους συλλόγους να παρατάσσουν, στα πλαίσια των αγώνων πρωταθλήματος ή κυπέλλου, περιορισμένο αριθμό παικτών προερχομένων από τρίτες χώρες οι οποίες δεν είναι μέρη της συμφωνίας για τον ΕΟΧ.

31 Το εν λόγω άρθρο 38, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση, είχε ως ακολούθως:

«Υπό την επιφύλαξη των όρων και προϋποθέσεων που ισχύουν σε κάθε κράτος μέλος [...], δεν επιβάλλεται καμία διάκριση λόγω ιθαγενείας στη μεταχείριση των εργαζομένων υπηκοότητας Σλοβακικής Δημοκρατίας, οι οποίοι απασχολούνται νομίμως στο έδαφος κράτους μέλους, όσον αφορά τους όρους εργασίας, τις αποδοχές ή τις απολύσεις, σε σύγκριση με τους υπηκόους του οικείου κράτους μέλους.»

32 Το Δικαστήριο αποφάνθηκε, ιδίως, ότι κανόνας που περιορίζει τον αριθμό των επαγγελματιών παικτών υπηκόων της οικείας τρίτης χώρας, οι οποίοι μπορούν να συμμετέχουν στη σύνθεση ομάδας στο πλαίσιο αγώνα πρωταθλήματος, αφορά τους όρους εργασίας, κατά την έννοια του άρθρου 38, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση, της Συμφωνίας συνδέσεως Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων-Σλοβακίας, στον βαθμό που έχει άμεση επίπτωση στη συμμετοχή, στους εν λόγω αγώνες, Σλοβάκου επαγγελματία παίκτη ο οποίος απασχολείται ήδη νομίμως στο κράτος μέλος υποδοχής (προπαρατεθείσα απόφαση Deutscher Handballbund, σκέψεις 44 έως 46).

33 Το Δικαστήριο έχει αποφανθεί επίσης ότι η ερμηνεία του άρθρου 48, παράγραφος 2, της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρου 39, παράγραφος 2, ΕΚ) που έγινε δεκτή με την απόφασή του της 15ης Δεκεμβρίου 1995, C-415/93, Bosman (Συλλογή 1995, σ. I-4921), σύμφωνα με την οποία η απαγόρευση των διακρίσεων λόγω ιθαγένειας εφαρμόζεται επί κανόνων τους οποίους θεσπίζουν αθλητικά σωματεία που καθορίζουν τους όρους ασκήσεως μισθωτής δραστηριότητας εκ μέρους επαγγελματιών αθλητών και αποκλείει περιορισμό, βάσει της ιθαγένειας, του αριθμού των παικτών που μπορούν να συμμετέχουν συγχρόνως στη σύνθεση της ομάδας σε έναν αγώνα, μπορούσε να μεταφερθεί στο άρθρο 38, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση, της Συμφωνίας συνδέσεως Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων-Σλοβακίας (προπαρατεθείσα απόφαση Deutscher Handballbund, σκέψεις 31 έως 37 και 48 έως 51).

34 Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι το άρθρο 23, παράγραφος 1, της Συμφωνίας εταιρικής σχέσεως Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων-Ρωσίας προσομοιάζει πολύ, κατά το γράμμα, με το άρθρο 38, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση, της Συμφωνίας συνδέσεως Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων-Σλοβακίας. Συγκεκριμένα, η μόνη άξια λόγου διαφορά στο γράμμα των δύο αυτών διατάξεων έγκειται στη χρήση των όρων «η Κοινότητα και τα κράτη μέλη της καταβάλλουν κάθε προσπάθεια για να εξασφαλίσουν ότι [...] δεν επιβάλλεται διακριτική μεταχείριση, λόγω ιθαγένειας, των [...] Ρώσων υπηκόων [...]», αφενός, και «δεν επιβάλλεται καμία διάκριση λόγω ιθαγενείας στη μεταχείριση των εργαζομένων υπηκοότητας Σλοβακικής Δημοκρατίας [...]», αφετέρου. Κατόπιν της διαπιστώσεως, με τις σκέψεις 22 και 23 της παρούσας αποφάσεως, ότι το άρθρο 23, παράγραφος 1, της Συμφωνίας εταιρικής σχέσεως Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων-Ρωσίας εξαγγέλλει, με σαφείς, συγκεκριμένους και απαλλαγμένους αιρέσεων όρους, απαγόρευση διακρίσεων λόγω ιθαγενείας, η προεκτεθείσα διαφορά διατυπώσεως δεν εμποδίζει τη μεταφορά της ερμηνείας, η οποία έγινε δεκτή από το Δικαστήριο με την προπαρατεθείσα απόφαση Deutscher Handballbund, στο άρθρο 23, παράγραφος 1, της Συμφωνίας εταιρικής σχέσεως Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων-Ρωσίας.

35 Βεβαίως, αντιθέτως προς τη Συμφωνία συνδέσεως Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων-Σλοβακίας, η Συμφωνία εταιρικής σχέσεως Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων-Ρωσίας δεν έχει ως αντικείμενο την εγκαθίδρυση συνδέσεως για τη βαθμιαία ενσωμάτωση της οικείας τρίτης χώρας στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες, αλλά έχει σκοπό να πραγματώσει «τη σταδιακή προσέγγιση μεταξύ της Ρωσίας και ενός ευρύτερου χώρου συνεργασίας στην Ευρώπη».

36 Ωστόσο, από το πλαίσιο ή τους σκοπούς της εν λόγω Συμφωνίας εταιρικής σχέσεως ουδόλως προκύπτει ότι η εξαγγελλόμενη από αυτήν απαγόρευση «διακριτική[ς] μεταχείριση[ς], λόγω ιθαγένειας, [των Ρώσων υπηκόων], σε σύγκριση με τους υπηκόους [του] κράτους μέλους, [...] όσον αφορά τους όρους εργασίας» έχει άλλη σημασία από εκείνη που προκύπτει από τη συνήθη έννοια των όρων αυτών. Κατά συνέπεια, όπως συμβαίνει και με το άρθρο 38, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση, της Συμφωνίας συνδέσεως Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων-Σλοβακίας, το άρθρο 23, παράγραφος 1, της Συμφωνίας εταιρικής σχέσεως Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων-Ρωσίας συνιστά, υπέρ των Ρώσων εργαζομένων που απασχολούνται νομίμως εντός της επικράτειας κράτους μέλους, δικαίωμα ίσης μεταχειρίσεως, όσον αφορά τους όρους εργασίας, με περιεχόμενο ίδιο με εκείνο που αναγνωρίζεται στους υπηκόους των

κρατών μελών βάσει παρομοίας διατάξεως της Συνθήκης ΕΚ, το οποίο αποκλείει περιορισμό λόγω ιθαγένειας όπως αυτός που αποτελεί αντικείμενο της κύριας δίκης, όπως αποφάνθηκε το Δικαστήριο υπό παρεμφερείς συνθήκες, με τις προπαρατεθείσες αποφάσεις Bosman και Deutscher Handballbund.

37 Εξάλλου, με τις εν λόγω αποφάσεις Bosman και Deutscher Handballbund, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι κανόνας όπως ο επίδικος στην κύρια δίκη αφορά τους όρους εργασίας (προπαρατεθείσα απόφαση Deutscher Handballbund, σκέψεις 44 έως 46). Κατά συνέπεια, το γεγονός ότι το άρθρο 23, παράγραφος 1, της Συμφωνίας εταιρικής σχέσεως Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων-Ρωσίας έχει εφαρμογή μόνον ως προς τους όρους εργασίας, τις αποδοχές ή την απόλυση και, επομένως, δεν αφορά τις διατάξεις περί προσβάσεως στην απασχόληση δεν ασκεί επιρροή.

38 Ακολούθως, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι ο περιορισμός λόγω ιθαγένειας δεν αφορά ειδικές συναντήσεις, όπου αντιπαρατίθενται αντιπροσωπευτικές των χωρών τους ομάδες, αλλά εφαρμόζεται στις επίσημες συναντήσεις μεταξύ συλλόγων και, επομένως, στο κύριο μέρος της ασκούμενης από τους επαγγελματίες παίκτες δραστηριότητας. Όπως έχει επίσης αποφανθεί το Δικαστήριο, ο περιορισμός αυτός δεν μπορεί να θεωρηθεί ως δικαιολογημένος εκ λόγων αθλητικών (προπαρατεθείσες αποφάσεις Bosman, σκέψεις 128 έως 137, και Deutscher Handballbund, σκέψεις 54 έως 56).

39 Εξάλλου, με τις υποβληθείσες στο Δικαστήριο παρατηρήσεις δεν προβλήθηκε κανένα άλλο επιχείρημα δυνάμενο να δικαιολογήσει αντικειμενικώς τη διαφορετική μεταχείριση μεταξύ, αφενός, των επαγγελματιών παικτών υπηκόων χώρας μέλους ή κράτους που συμμετέχει στη Συμφωνία για τον ΕΟΧ και, αφετέρου, των επαγγελματιών παικτών ρωσικής ιθαγένειας.

40 Τέλος, όπως διαπιστώθηκε με τη σκέψη 24 της παρούσας αποφάσεως, οι όροι «με την επιφύλαξη των νόμων, των όρων και των διαδικασιών που ισχύουν σε κάθε κράτος μέλος», οι οποίοι περιλαμβάνονται στην αρχή του άρθρου 23, παράγραφος 1, της Συμφωνίας εταιρικής σχέσεως Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων-Ρωσίας, καθώς και το άρθρο 48 της αυτής συμφωνίας, δεν μπορούν να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι επιτρέπουν στα κράτη μέλη να περιορίζουν κατά το δοκούν την εφαρμογή της εξαγγελλόμενης από την πρώτη εκ των δύο αυτών διατάξεων αρχής της απαγορεύσεως των διακρίσεων, εφόσον παρόμοια ερμηνεία θα είχε ως αποτέλεσμα να καταστεί κενή περιεχομένου η εν λόγω διάταξη και, κατ' αυτόν τον τρόπο, να αναιρεθεί πλήρως η πρακτική αποτελεσματικότητά της.

41 Κατόπιν των προεκτεθέντων, στο τεθέν ερώτημα προσήκει η απάντηση ότι το άρθρο 23, παράγραφος 1, της Συμφωνίας εταιρικής σχέσεως Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων-Ρωσίας πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αποκλείει την εφαρμογή επί επαγγελματία αθλητή ρωσικής ιθαγένειας, ο οποίος απασχολείται νομίμως από σύλλογο εδρεύοντα σε κράτος μέλος, κανόνα θεσπισθέντος από αθλητική ομοσπονδία του ιδίου κράτους, δυνάμει του οποίου οι ομάδες μπορούν να χρησιμοποιούν, σε αγώνα πρωταθλήματος, περιορισμένο αριθμό παικτών προερχομένων από τρίτες χώρες οι οποίες δεν είναι μέρη της Συμφωνίας για τον ΕΟΧ.

**Επί των δικαστικών εξόδων**

42 Δεδομένου ότι η διαδικασία έχει, ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης, τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σε αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα που πραγματοποιήθηκαν για την υποβολή παρατηρήσεων στο Δικαστήριο, πέραν των εξόδων των εν λόγω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τμήμα μείζονος συνθέσεως) αποφασίζει:

**Το άρθρο 23, παράγραφος 1, της Συμφωνίας εταιρικής σχέσης και συνεργασίας για τη σύναψη εταιρικής σχέσης μεταξύ των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και των κρατών μελών τους, αφενός, και της Ρωσικής Ομοσπονδίας, αφετέρου, υπογραφείσας στην Κέρκυρα στις 24 Ιουνίου 1994 και εγκριθείσας εξ ονόματος των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων με την απόφαση 97/800/ΕΚΑΧ, ΕΚ, Ευρατόμ του Συμβουλίου και της Επιτροπής, της 30ής Οκτωβρίου 1997, πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αποκλείει την εφαρμογή επί επαγγελματία αθλητή ρωσικής ιθαγένειας, ο οποίος απασχολείται νομίμως από σύλλογο εδρεύοντα σε κράτος μέλος, κανόνα θεσπισθέντος από αθλητική ομοσπονδία του ιδίου κράτους, δυνάμει του οποίου οι ομάδες μπορούν να χρησιμοποιούν, σε αγώνα πρωταθλήματος, περιορισμένο αριθμό παικτών προερχομένων από τρίτες χώρες οι οποίες δεν είναι μέρη της Συμφωνίας για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο.**

(υπογραφές)